В. С. Новак
Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны

АБ АРГАНІЗАЦЫІ НАВУКОВА-МЕТАДЫЧНАЙ РАБОТЫ ПА СЦЭНІЗАЦЫІ ФАЛЬКЛОРНЫХ СВЯТ І АБРАДАЎ ВА УА «ГОМЕЛЬСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ ІМЯ ФРАНЦЫСКА СКАРЫНЫ»

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

Вывучэнне духоўнай культуры беларусаў і клопаты аб яе захаванні і развіцці – прыярытэтны кірунак дзяржаўнай палітыкі ў галіне ідэалагічнай і выхаваўчай работы. Менавіта з выхаваннем духоўнасці звязана станаўленне дзяржаўнасці, а высокі ўзровень развіцця культуры – важная ўмова выхавання грамадзяніна-патрыёта, які павінен ведаць абрады, звычаі і песні сваіх продкаў і захоўваць іх як культурную спадчыну. Нагадаем, што «патрыятызм – гэта сфарміраваная скіраванасць асобы адносна сваёй Радзімы – месца, дзе нарадзіўся і вырас чалавек, а іншы раз і Айчыны як сацыяльна-палітычнай з'явы, звязанай з грамадскімі адносінамі, палітычным і эканамічным ладам, гісторыяй, канкрэтным прыродным, матэрыяльным і сацыякультурным асяроддзем» [1, с. 117].

У сістэме патрыятычнага выхавання студэнцкай моладзі надзвычай важным з'яўляецца захаванне асноў этнічнай самабытнасці. У гэтых адносінах аўтэнтычны фальклор беларусаў – выдатная крыніца

адлюстравання народных уяўленняў пра патрыятызм як пра любоў да роднай зямлі, свайго народа, звычаяў і абрадаў, роднай мовы, гісторыі. Нельга выхаваць грамадзяніна-патрыёта без глыбокага ведання ім духоўнай культуры свайго народа, яго этычных і эстэтычных установак і ўяўленняў.

На працягу шматлікіх гадоў на філалагічным факультэце Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта праводзіцца планамерная навукова-метадычная работа, якая мае сістэмны і комплексны характар, па далучэнні студэнтаў да скарбаў народнай мудрасці. Лекцыйныя і практычныя заняткі па дысцыплінах «Фалькларыстыка», «Славянская міфалогія», правядзенне фальклорна-краязнаўчай практыкі ў палявых умовах, падрыхтоўка студэнтамі творчых прэзентацый па духоўнай культуры асобных раёнаў Гомельшчыны і іншых рэгіёнаў Беларусі, штогадовыя вучэбна-практычныя канферэнцыі, на якіх падводзяцца вынікі фальклорна-краязнаўчай практыкі і студэнты-першакурснікі знаёмяцца з методыкай запісу і прынцыпамі камеральнай апрацоўкі фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў, непасрэдны ўдзел студэнтаў як збіральнікаў народна-паэтычных скарбаў пры складанні фальклорна-этнаграфічных зборнікаў па духоўнай культуры асобных раёнаў Гомельшчыны, – не толькі важныя формы вучэбнага працэсу, што ставяць на мэце выхаванне студэнтаў-філолагаў сапраўднымі грамадзянамі-патрыётамі, але і важныя ўмовы падрыхтоўкі да сцэнізацыі фальклорных свят і абрадаў у студэнцкіх аўдыторыях, бібліятэках і школах горада Гомеля.

У адукацыйнай прасторы сучаснай вышэйшай школы важнае месца адводзіцца лекцыйным і практычным заняткам. Выкладчыкі-фалькларысты, выкладаючы вучэбны праграмны матэрыял, павінны ўзбагачаць змест сваіх лекцый цікавымі практычнымі ілюстрацыямі, узятымі не толькі з апублікаваных выданняў, але і ўласна запісанымі матэрыяламі ў палявых экспедыцыях, каб натхніць і далучыць моладзь да высакароднай працы на ніве збірання, адраджэння, захавання і прапаганды фальклорных традыцый, якія складаюць аснову духоўнага жыцця нацыі.

Важная задача выкладчыкаў-фалькларыстаў – данесці да ўвагі студэнтаў важнасць самой ідэі захавання і адраджэння нацыянальнай культуры, што немагчыма без глыбокага ведання яе відаў як на агульнаэтнічным, так і рэгіянальна-лакальным узроўнях. У сувязі з гэтым тэзіс: «Усё вялікае пачынаецца з малога» (любоў да роднага краю спалучаецца з любоўю да малой радзімы) – гучыць надзвычай актуальна пры вырашэнні на лекцыях і практычных

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

занятках, прысвечаных знаёмству з рознымі фальклорнымі жанрамі, задач выхавання пачуцця патрыятызму. Каб пераканацца ў тым, што ўяўленні пра каштоўнасць, прыгажосць і адметнасць усяго роднага, уласцівага свайму народу, – аснова выхавання пачуццяў чалавечай годнасці і гонару за свой народ, выкладчык звяртаецца да тых цікавых фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў, якія даводзілася запісваць у палявых экспедыцыях.

Напрыклад, пасля таго, як студэнты пазнаёмяцца са структурай агульнаэтнічнага калядна-навагодняга абрадавага комплексу беларусаў, прапануюцца звесткі рэгіянальна-лакальнага характару, запісаныя ў палявых экспедыцыях на тэрыторыі Гомельшчыны, з мэтай зацікавіць непаўторным багаццем абрада і звычаяў, натхніць студэнтаў на запіс уласных звестак у сваёй мясцовасці, а затым калектыўна скласці сцэнарый «Каляды на Гомельшчыне».

Знаёмства студэнтаў з асаблівасцямі бытавання абраду калядавання ў розных раёнах Гомельшчыны не толькі дапамагае абудзіць у іх цікавасць да самастойнага запісу звестак пра Каляды ад сваіх бабуль, дзядуль і бацькоў, але і дазваляе зразумець тэарэтычную выснову аб тым, што фальклор як від мастацтва, які адлюстроўвае агульныя для ўсяго народа погляды, ідэалы, імкненні, спадзяванні, глыбока патрыятычны па змесце і надзвычай багаты на спецыфічна адметныя праявы лакальных асаблівасцей, паколькі бытуе на мясцовым узроўні.

У асноўным геаграфія палявых фальклорна-краязнаўчых даследаванняў звязана з раёнамі Гомельшчыны, аднак студэнты-філолагі падчас праходжання фальклорнай практыкі мелі магчымасць наведаць і раёны іншых рэгіёнаў Беларусі (Лагойскі і Нясвіжскі раёны Мінскай вобласці, Глыбоцкі і Полацкі раёны Віцебскай вобласці, Столінскі раён Брэсцкай вобласці).

Збіранне студэнтамі фальклорна-этнаграфічных матэрыялаў у розных мясцовасцях Беларусі падчас калектыўных палявых экспедыцый і індывідуальных паездак – важны момант у далучэнні да працэсу спасціжэння духоўнай культуры вёскі, гарадскога пасёлка, горада, а гутаркі з жыхарамі, уласныя назіранні, успаміны і ацэнкі тых ці іншых традыцый з пункту гледжання носьбітаў-захавальнікаў фальклору і міфалогіі надзвычай каштоўныя для фарміравання пачуццяў павагі да носьбітаў традыцыйнай духоўнай культуры і любові да радзімы.

Сапраўднае народнае выхаванне, якое мае высокі маральна-этычны патэнцыял, немагчыма без ведання і выкарыстання ў практычнай

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

дзейнасці будучых настаўнікаў багатых фальклорных скарбаў. У гэтых адносінах важнае значэнне набывае правядзенне свят на глебе мясцовага фальклору, падрыхтоўкай сцэнарыяў якіх з энтузіязмам і вялікім задавальненнем займаюцца студэнты-філолагі, а таксама запрашаюцца да ўдзелу ў творчых імправізаваных сцэнах студэнты іншых факультэтаў універсітэта.

Адзначым, што такая форма далучэння студэнтаў да народнай традыцыйнай культуры надзвычай важная для фарміравання павагі да гістарычнага мінулага нашага народа, выхавання цікавасці да традыцый роднага краю. Звычайна студэнты, калі прапануецца ім такі творчы від арганізацыі іх дасугавай калектыўнай дзейнасці, з ахвотай складаюць сцэнарыі фальклорных свят і абрадаў, выкарыстоўваючы аўтэнтычныя матэрыялы палявых экспедыцыйных даследаванняў і індывідуальныя запісы фальклорна-этнаграфічных звестак, зробленыя ў сваіх мясцовасцях.

Студэнты ўлічваюць пэўныя патрабаванні, якія датычаць сцэнізацыі той ці іншай абрадавай з’явы, пазбягаюць штучнасці і эклектычнага спалучэння традыцый розных рэгіёнаў пры напісанні сцэнарыя, імкнуцца глыбока вывучыць фальклорна-этнаграфічныя традыцыі той ці іншай мясцовасці і правільна прадставіць, напрыклад, структуру вяселля або калядна-навагодняга абрадавага комплексу таго ці іншага рэгіёна, улічыўшы пры гэтым багацце рэгіянальна-лакальных праяў абрадавых з’яў.

Удзел студэнтаў у творчым працэсе ўзнаўлення на сцэне колішніх абрадаў і іх свядомае імкненне захаваць пры гэтым іх мясцовую аснову, несумненна, дапагае глыбей спасцігнуць першасную крынічную прыгажосць мясцовага фальклору, забяспечыць пераемнасць самабытнай культуры, гарманізаваць адносіны паміж пакаленнямі. Студэнты, працуючы над складаннем сцэнарыяў па каляндарных і сямейных абрадах, усведамляюць, як важна надзвычай сур’ёзна і адказна адносіцца да фіксацыі тэкстаў і мелодый песень, скрупулёзна запісваць этнаграфічныя звесткі па абрадах і звычаях, ашчадна захоўваючы пры гэтым асаблівасці мясцовай гаворкі.

Менавіта падчас падрыхтоўкі розных сцэнарыяў фальклорных святаў і абрадаў («Беларускі кірмаш», «Гуканне вясны», «Купалле», «Каляды», «Масленіца», «Вячоркі», «Народная гумарына», «Вяселле», «Хрэсьбіны» і інш.) і актыўнага ўдзелу ў іх студэнцкай моладзі розных факультэтаў універсітэта вырашаюцца актуальныя пытанні выхавання грамадзяніна-патрыёта, натхнёнага ідэаламі дабра і справядлівасці, здольнага тварыць у імя Айчыны. Сцэнічны паказ фальклорных святаў

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ

– своеасаблівы экзамен на веданне традыцыйнай культуры сваёй малой радзімы. Выхаваўчы і адукацыйны працэс, як вядома, – гэта стварэнне ўмоў для інтэлектуальнага і духоўнага развіцця студэнтаў, для станаўлення іх як сапраўдных прафесіяналаў, здольных рэалізавацца ў розных відах дзейнасці, запатрабаваных высокім узроўнем развіцця сучаснага грамадства.

Паводле выказванняў многіх сённяшніх настаўнікаў, былых выпускнікоў Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта, такая практыка падрыхтоўкі сцэнарыяў і выступленняў у школах і бібліятэках горада – надзвычай карысная для будучай прафесійнай дзейнасці студэнтаў-філолагаў.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Князев, А. М. Модульное представление гражданственности / А. М. Князев // Научно-методические инновации в высшей школе/ под. общ. ред. прф. А. В. Макарова. – Минск: РИВШ, 2008. – 186 с.

РЕПОЗИТОРИЙ ГГУ ИМЕНИ Ф. СКОРИНЫ